

UDEN GIPSEN GÅR DEN IKKE

Foretræde for Folketingets Kulturudvalg d. 3. juni 2020
Vedr. Den Kongelige Afstøbningsamlings fremtid

Afstøbningsamlings Venner

Til Folketingets Kulturudvalg

Den Kongelige Afstøbningsamling / KAS rummer store kunst- og kulturværdier og er et af den danske stats fineste og mest særegne museer. Samlingen er ikke så kendt, som den fortjener, fordi den i mange år har kørt på vågeblus. Siden 2016 har den i praksis været lukket for offentligheden pga. besparelser. Afstøbningsamlingen er en del af Statens Museum for Kunst, men befinder sig i sin egen museumsbygning – Vestindisk Pakhus ved Københavns Toldbod.

Pakhusets ejer, Kulturministeriet, overvejer at sælge den fredede bygning, som i sig selv er af stor værdi som national kulturarv. Hvis salget bliver realiseret, skal Afstøbningsamlingen flyttes, efter sigende til Brede Værk nord for København. Her ville der være mindre plads, og mulighederne for samlingen og en aktiv brug af den vil være meget ringe. Flytningen vil ende som en opmagasinering og dermed en definitiv lukning af samlingen.

Afstøbningsamlingens fremtid som offentligt museum hænger altså i en tynd tråd.

Derfor har undertegnede bedt om foretræde for Kulturudvalget. Vi håber, at udvalgets medlemmer kan se vigtigheden af, at den danske stat ikke lukker et af sine museer. Vi vil derfor opfordre til, at der stilles forespørgsel til Kulturministeren med henblik på

- At sikre Afstøbningsamlingens fremtid
- At arbejde for, at Afstøbningsamlingen forbliver i Vestindisk Pakhus – og dermed at få standset planerne for salget af den fredede bygning
- At genåbne Afstøbningsamlingen med reelle åbningstider, så den kan blive en aktiv del af Københavns kulturliv
- At give samlingen bedre økonomiske og institutionelle vilkår
- At arbejde for ideen om at etablere et Kolonihistorisk Center på nogle af de øvrige etager i Vestindisk Pakhus

Vi har fremstillet dette teksthæfte for at udvalgets medlemmer kan orientere sig i sagen.

Vi vil meget gerne følge op på dette foretræde ved at invitere udvalgets medlemmer på et besøg i Afstøbningsamlingen i Vestindisk Pakhus.

Med venlig hilsen

*Bjørn Nørgaard, Rine Rodin, Fredrik Tydén, Rune Frederiksen,
Ernst Jonas Bencard*

*for foreningen
Afstøbningsamlingens Venner*

Hvad er Den Kongelige Afstøbningssamling / KAS?

KAS består af ca. 2150 gipsskulpturer fra små portrætbuster til store rytterstatuer – en række greatest hits fra verdenskunsten. Størstedelen er værker fra antikkens Grækenland og Rom. Resten er fra Vesteuropas middelalder og renæssance.

KAS blev grundlagt i 1895 som en del af det dengang nyoprettede Statens Museum for Kunst / SMK. Ved SMKs åbning fyldte KAS næsten hele stuetagen af museet i Sølvgade. KAS blev dannet med værker fra Kunstakademiets samling og ved især brygger Carl Jacobsens indkøb af gipsafstøbninger fra mere end 110 museer og gipsværksteder i hele Europa.

KAS er for alle

KASs formål var – og er – at give alle mulighed for at lære de største skulpturklassikere fra kunstens historie at kende som et folkeligt oplysningsprojekt. KAS blev grundlagt på den idé, at billedhuggerkunstens klassikerne er fælleseje og ikke forbeholdt et enkelt land eller museum. KAS tilgængeliggør en billedkultur, som tilhører alle i Vesten.

KAS er en af verdens bedste

KAS hører i dag til blandt de fineste, største og bedst bevarede afstøbningssamlinger i verden. I det 20. århundrede blev de fleste andre store samlinger pakket bort eller ligefrem ødelagt, fordi man dengang så ned på kopier og gips som materiale. I dag ser man anderledes på det, og den danske stats gipssamling er på højde med kun få andre samlinger i verden, bl.a. i Berlin, London og Moskva.

KASs nyere historie

1966 KAS flyttes ud fra SMK til en utæt lade i Ledøje, vest for København.

1984 KAS reddes fra forfaldet i Ledøje og flyttes til Vestindisk Pakhus. Restaurering påbegyndes.

1995 KAS åbner for publikum.

2002 Alle medarbejdere afskediges pga. besparelser på SMK.

2002-16 KAS på vågeblus. Åbning max. 2 dage/uge.

2016 KAS lukkes pga. besparelser på SMK. Åbning kun efter aftale og betaling.

2020 KAS planlægges flyttet fra Vestindisk Pakhus til Brede Værk.

En flytning af KAS er spild af penge

En flytning af KAS fra Vestindisk Pakhus vil anslået koste minimum 20 mio. kr. Flytningen er omkostningstung og tidkrævende:

1) Afmontering af ca. 2150 skulpturer; 2) registrering af alle dele; 3) fremstilling af crates/flyttekasser; 4) nedpakning; 5) transport; 6) udpakning; 7) remontering af skulpturer; 8) restaurering af transportskader; 9) genopstilling.

I alt anslået mindst 28 årsværk + transportomkostninger.

Disse penge er bedre brugt på positivt at investere i at reaktivere og booste KAS i Vestindisk Pakhus.

En flytning af KAS er lig med en lukning

SMK har ikke råd til en genopstilling af KAS i Brede Værk på det normale budget, og der foreligger ingen planer for en genopstilling. I lyset af den nuværende økonomiske situation for SMK vil det sandsynlige resultat af en flytning derfor være en opmagasinering, dvs. en definitiv lukning af KAS.

Brede Værk er uegnet til KAS

I Brede er der mindre plads end i Vestindisk Pakhus, og skulpturerne kan kun opstilles efter højde, og ikke efter indhold. Brede Værk har dårligere beliggenhed og faciliteter end Vestindisk Pakhus. En flytning ville give SMK meget ringere muligheder for at udvikle samlingen.

Hvorfor flytte, når KAS ligger det bedste sted i byen?

KAS er en fantastisk samling i en fantastisk bygning med en fantastisk beliggenhed mellem Nyhavn og Den lille Havfrue. I stedet for at flytte KAS bør man investere i det kæmpe, udfoldede potentiale, som kombinationen af KAS, Vestindisk Pakhus og beliggenheden rummer.

Hvem fastlægger politikken for Danmarks kulturarv?

Finansministeriet eller kulturpolitikere?

Beslutningen om salget af Vestindisk Pakhus er truffet i Finansministeriet ud fra en liste over statslige ejendomme med et for stort vedligeholdelsesbehov. Kulturministeriet er blevet pålagt at sælge pakhuset, og SMK er derfor blevet tvunget til at planlægge en flytning af KAS.

Salget af pakhuset er kun betinget af økonomiske kriterier. Beslutningen har ikke taget højde for de store nationale kulturværdier, KAS og Vestindisk Pakhus rummer. Den momentane værdi, et salg ville generere, ville ikke kunne stå mål med den væsentlige kulturarv, som nationen ville miste. De kulturpolitiske hensyn burde veje tungere end de finanspolitiske i dette tilfælde.

Hvad er KAS værd?

Anslået langt over 100 mio. kr. Beregningen er vanskelig, men 50% af KAS ville kunne genanskaffes i dag for ca. 55 mio. De øvrige 50% kan ikke længere genanskaffes, og den økonomiske værdi må derfor anslås at være langt højere end 55 mio.

Samtidig gengiver mange af afstøbningerne i KAS de originale værker, de i sin tid blev afstøbt efter, i en meget bedre stand end originalerne er i i dag. Dvs. afstøbningerne har en høj kunstnerisk værdi, der ville øge den økonomiske.

Oven i dette skal man lægge den værdiforøgelse, man har tilført samlingen ved forskning og restaurering i perioden 1984-2002.

Rigsrevisionens indgriben i 1982

I 1982 greb Rigsrevisionen ind i KASs forhold. Man vurderede dengang, at KAS repræsenterer så store økonomiske værdier for den danske stat, at den måtte sikres ordentlige forhold og fjernes fra den ødelæggende opbevaring i fjernmagasinet i Ledøje. Rigsrevisionens vurdering var afgørende for beslutningen om at flytte KAS til Vestindisk Pakhus og igangsættelsen af restaurering af de dengang beskadigede gipser.

Museumsloven skal overholdes

Gennem museumslovens fem søjler – indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling – skal SMK aktualisere, udvikle og sikre KAS. Dette bliver ikke gjort i dag pga. besparelser, og ville heller ikke blive gjort, hvis KAS endte i Brede. Museumsloven bliver altså ikke overholdt.

KAS er velbesøgt – når der er åbent

I sit hidtil sidste åbningsår i 2015 lå KAS på en 19.-plads blandt landets 78 kunstmuseer – målt på *besøgende pr. åbningstime*. Resultatet blev opnået uden markedsføring, museumscafé, særudstillinger og andre faciliteter. Besøgstallet peger på KAS store uudnyttede potentiale.

Hvad bør man gøre? Afstøbningssamling + Kolonihistorisk Center i hele Vestindisk Pakhus

SMK bør have muligheder for at drive KAS i Vestindisk Pakhus som sit eget museum med særudstillinger, formidlings- og skoletjeneste, café, butik, tegneskole, kunstnersamarbejder etc. Dette bør inkludere en genåbning af det eksisterende gipsværksted, bl.a. for at uddanne gipsere, konservatorer og billedkunstnere, formidle skulpturpraksis

og for at sælge nyproducerede afstøbninger.

Desuden foreslås det at oprette et center for dansk kolonihistorie på nogle af de øvrige etager i pakhusets ud fra bygningens oprindelige funktion som varelager for bl.a. kaffe, sukker og tobak fra Dansk Vestindien.

Disse to institutioner i samme hus ville kunne indgå i et fagligt stærkt og dynamisk samspil. Skulpturerne repræsenterer vores humanistiske, demokratiske tradition tilbage fra Antikken, mens pakhuset repræsenterer en anden, mørk del af den vestlige kultur, nemlig det forhold, at vores humanisme og rigdom bl.a. blev opbygget på grundlag af slaveri og ulighed. Huset og dets indhold er to tilsyneladende umage børn af samme tid, men begge centrale dele af vores kulturarv. Med Afstøbningssamlingen og et kolonihistorisk center i samme bygning ville man kunne give frugtbar, historisk tyngde til nutidens overvejelser om kroppe, køn, magtforhold, kulturelle identiteter osv. osv. Muligheden for at skabe et unikt sted midt i København ligger lige for.

Afstøbningssamlingen er vigtig fordi...

- Den er et spejl for menneskets udvikling. Med menneskekroppen som det centrale motiv viser samlingen, *hvad Mennesket til enhver Tid har vidst, har ment og har villet med Hensyn til sit eget Væsen* – eller samlingen er *et stort almenmenneskeligt Dannelsesmiddel. Skulpturens Historie er... intet andet end Menneskehedens egen Historie* (ifølge samlingens første direktør, Julius Lange).
- Den er en af de fineste, største og bedst bevarede gipsafstøbningssamlinger i verden.
- Den rummer en perlerække af highlights fra den europæiske kunsthistories kanon og viser os den billedsproglige kulturarv, som alle i Vesten deler med hinanden, og som stadig former vores kultur i dag.
- Den indeholder værker fra mere end 110 museer og fra templer og kirker i hele Europa og Den nære Orient fra mere end 4000 år og giver mulighed for et samlet overblik på ét sted over den vestlige verdens skulpturhistorie.
- Den bidrager til, at København har et stort udbud af forskelligartede museer og kulturinstitutioner, så byen forbliver attraktiv for turister og kreative entreprenører. Samlingen er en enestående seværdighed, der højner Københavns rige kulturliv.
- Den demonstrerer, at gipsafstøbninger har store og selvstændige kunstneriske og æstetiske kvaliteter.
- Den gengiver skulpturer i fuld størrelse og i 3D. Deres håndgribelige fysiske nærvær åbner vores øjne for en analog grunderfaring og tænkemåde, som nutidens digitale, flade, 2-dimensionelle billeder ikke kan matche.
- Den rummer et enormt pædagogisk potentiale som undervisningsmateriale for folkeskole- og gymnasieelever, universitetsstuderende m.m.
- Den bidrager til bevarelse af den europæiske kulturarv, eftersom mange af de kunstværker, som gipserne er afstøbt

efter, ikke længere findes, eller er så beskadigede af fx krig eller luftforurening, at afstøbningerne i dag er i meget bedre stand og dermed mere værdifulde end originalerne.

- Den giver os mulighed for kritisk refleksion over kanonen i Vestens kunsthistorie.
- Den lærer os ikke at glemme, at kopiering altid har været en del af kunstens væsen, og at man har "3D-printet" siden oldtiden.
- Den er et rigt facetteret arkiv for billedhuggerkunst, og sammen med de store skulptursamlinger i Ny Carlsberg Glyptotek, Thorvaldsens Museum, Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst gør den København til et centrum for skulpturstudier og -oplevelser.
- Den tilbyder med sin tætte og uhierarkiske opstilling i Vestindisk Pakhus en ret fantastisk og anderledes uformel oplevelse af kunst end normalt i vores kunstmuseer.

KASs historie

Afstøbningssamlingen / KAS har altid været en institution på usikker grund. Det begyndte egentlig meget godt, men fra KASs grundlæggelse i 1895 og op gennem det 20. århundrede har samlingen i stigende grad været betragtet som en gøgeunge på SMK. Her følger en række punktnedslag fra KASs omtumlede historie.

1872

Kunsthistorikeren Julius Lange slår til lyd for en afstøbningssamling i København: "... Gipsafstøbninger over Billedhuggerværker fra de klassiske Kunstepoker... gjør langt mere Nytte for Kunstens Erkjendelse end en Samling af kostbare Originalværker."

1883

Brygger Carl Jacobsen foreslår Kultusministeriet et nationalt "Museum for Gipsafstøbninger og Sculpturværker fra alle Tider".

Han tilbyder at købe afstøbninger for egen regning, hvis den danske stat stiller lokaler og driftsmidler til rådighed. Planerne bliver i første omgang ikke til noget.

1885

Arkitektkonkurrencen til det kommende Statens Museum for Kunst / SMK udskrives. Bygningens stueetage skal rumme en skulptursamling, mens malerisamlingen skal huses på 1. etage.

Skulptursamlingen skal omfatte både originalværker og gipsafstøbninger.

1890

Kultusministeriet beder Carl Jacobsen og Julius Lange om råd mht. etableringen af "en almindelig Skulptursamling omfattende saavel danske Arbejder... som Afstøbninger efter andre Landes hovedværker fra de ældste Tider til Nutiden" på det kommende SMK.

1891

Kultusministeriet beder Julius Lange udarbejde en plan for skulptursamlingen på det kommende SMK.

Langes plan specificerer de ønskede afstøbninger; hvad de koster; og hvor de skal placeres.

Finansministeriet bevilger ikke penge til planens gennemførelse.

1893

Julius Lange fremlægger sin plan i to foredrag: *Om vore Skulptur- og Malerisamlinger...*

Planen rummer en nordisk og en udenlandsk afdeling – tilsammen en skulpturens folkehøjskole, der skal formidle et "Begreb om det Hele". SMKs originalsulpturer indgår ikke i planen.

1895

Den Kongelige Afstøbningssamling (KAS) oprettes som selvstændig samling på SMK. Julius Lange udnævnes til direktør og får også ansvaret for Den Kongelige Skulptursamling.

Staten bevilger 5000 kr. årligt til køb af afstøbninger.

Lange igangsætter anskaffelserne.

1896

Kunstakademiet afgiver 43 gipsafstøbninger til KAS. Samlingen omfatter på dette tidspunkt ca. 200 numre. Opstillingen påbegyndes i stueetagen på SMK.

Julius Lange dør.

Det nybyggede SMK åbner i efteråret. KAS åbnes dog ikke.

1897

Carl Jacobsen bliver direktør for KAS, mens skulptursamlingen ledes af SMKs direktør, Emil Bloch. SMK har fra starten pladsproblemer, og de to direktører strider om rummene. Bloch skriver til Kultusministeriet, at med tiden må *"...Afstøbningerne vige Pladsen for de originale Kunstværker."*

Kunsthistorikeren Francis Beckett bliver assistent ved KAS.

1897-98

Carl Jacobsen køber ca. 600 afstøbninger til KAS primært græsk-antikke skulpturer. Kunstakademiet afgiver ca. 90 gips. KAS rummer dermed over 800 numre.

Jacobsen har købt 524 gips for egen regning, men vil gerne donere dem til KAS, hvis staten fortsætter indkøbene og skaffer mere plads.

1898

KAS åbner 10.11.1898 og fylder næsten hele SMKs stueetage.

1899-1904

KAS vokser med ca. 100 afstøbninger om året, indkøbt af Carl Jacobsen.

Hovedsagelig græsk-antik kunst.

1902

Kultusministeriet nedsætter en kommission med deltagelse af bl.a. Emil Bloch og Carl Jacobsen for at løse SMKs pladsproblemer.

Kommissionen når ikke til enighed og opstiller 1904 flere muligheder mht. KAS: Den kunne blive i bygningen med mindre plads; den kunne flytte til en ny tilbygning til SMK; eller til et andet sted i København. Ingen af mulighederne blev realiserede.

1903-04

Francis Becketts *Katalog over Den kongelige Afstøbningssamling* udkommer i to bind med i alt 1346 katalognumre.

1905

Pga. pladsproblemer for KAS opmagasineres en del afstøbninger af renæssanceskulpturer i SMKs kældre.

Carl Jacobsen flytter 1907-10 de opmagasinerede værker til Carlsbergmuseet i Valby og anbringer en del af nyerhvervelserne til KAS dér.

1905-14

KAS vokser med ca. 25 afstøbninger årligt.

1907

Som et udtryk for KASs pladsproblemer skriver museumsinspektør og senere direktør for SMK, Karl Madsen, at samlingen var "godt paa Vej til at ligne en Gipsers trange Lager."

Madsen anbefaler, at man flytter en del af samlingen til en anden bygning.

1914

Carl Jacobsen dør og Francis Beckett udnævnes til direktør for KAS.

Af Jacobsens indkøb af afstøbninger køber KAS 644 numre af dødsboet.

1914-20

En del af KAS flyttes til studiesale i SMKs loftsrum.

1925

KASs nyerhvervelseskonto skæres ned fra 5000 til 1000 kr. årligt.

I 1926 skæres den yderligere til 900 kr. og ender i 1927 på 850 kr.

1933

Francis Beckett fratræder. I hans 20-årige direktørtid voksede KAS med 255 numre.

Posten som direktør for KAS overtages af SMKs direktør, Leo Swane. Han havde allerede 1931 erklæret: *"...afstøbningssamlingen bør flyttes bort fra museumsbygningen."*

1938

Undervisningsministeriet nedsætter en Kommission til Afhjælpning af Pladsmanglen på SMK, der bl.a. skulle tage stilling til *"Spørgsmaalet om KASs Fjernelse fra Bygningen og dens passende Anbringelse andetsteds, samt Spørgsmaalet om et særligt Skulpturmuseum, eventuelt i Forbindelse med KAS."*

1944

Kommissionen fra 1938 afgiver beretning og anbefaler ikke at flytte KAS fra Sølvgade. Man ønsker i stedet et nyt museum til originalkunsten.

Bygningen i Sølvgade foreslås som et Centralinstitut for Kunststudier med bl.a. KAS som studiesamling.

Disse planer blev ikke realiserede.

1948

SMKs kommende direktør, Jørn Rubow, udtaler, at hvis man ikke kan finde plads på museet *"maa KAS ofres. Æstetisk set er den en Uhyrlighed... navnlig, i Hus med en Originalsamling. ...[hvis] den har Værdi som Studiesamling, maa det være... overkommeligt at skaffe den en beskednere Bygning."*

1952

Det overvejes at lægge KAS ind under Københavns Universitet som studiesamling for fagene klassisk arkæologi og kunsthistorie.

Planerne bliver skrinlagt, da finansudvalget ikke vil bevilge penge.

1954

Undervisningsminister Julius Bomholt beslutter at flytte KAS fra SMK: *"Hovedsagen er... at faa ryddet museets underetage til bedre formaal. Museet har krav paa den plads."*

Beslutningen bliver i første omgang ikke gennemført.

Begyndelsen af 1960erne

KAS fylder ca. halvdelen af rummene i stueetagen på SMK. Resten af samlingen er opmagasineret.

1966

Ved ombygningen af SMK flyttes KAS til et depot i en utæt lade i Ledøje uden for København.

Det var tanken, at der skulle nyindrettes lokaler til KAS i de to indre gårde på SMK, der ved ombygningen blev overdækket. Denne plan blev ikke realiseret.

Ca. 1971

Kulturministeriet erhverver Vestindisk Pakhus fra de statslige toldmyndigheder. Pakhuset skal anvendes som lager for Det kgl. Teater og Det kgl. Bibliotek. Desuden er en midlertidig opbevaring for KAS i pakhuset på tale allerede da.

1972

SMKs medarbejdere skriver til Kulturministeriet: KAS må "i sin helhed betragtes som en studiesamling af høj værdi. KAS bør... bevares intakt og som en selvstændig offentlig tilgængelig samling og vil... med fordel kunne henlægges til en universitetsinstitution."

Denne plan blev ikke realiseret.

1980

Initiativ til at redde samlingen fra destruktion i laden i Ledøje udgår fra Foreningen af Danske Kunstmuseer, der sender en resolution til Kulturministeren. Initiativet bakkes op med støtteerklæringer fra andre foreninger, kunstnere, kunsthistorikere og klassiske arkæologer.

1980

Foreningen af Danske Kunstmuseer arrangerer en velbesøgt høring om KAS på Charlottenborg. Høringen resulterer i, at Kulturministeriet nedsætter et udvalg vedr. KAS, der først og fremmest skal foreslå en flytning fra Ledøje til lokaler uden for SMK.

1982

Udvalget vedr. KAS foreslår mulige placeringer til gipssamlingen: Bl.a. i pakhuset Gl. Dok på Christianshavn eller i Vestindisk Pakhus i Toldbodgade i København.

1982

Pga. KASs anslåede værdi på c. 250 mio. kr. vil kulturminister Mimi Stilling Jacobsen sikre samlingen. Hun besøger laden i Ledøje i oktober og beslutter i begyndelsen af 1983, at KAS skal flyttes til Vestindisk Pakhus på Toldboden ved Københavns havn.

1984

Efter indretning af Vestindisk Pakhus til opbevaring af KAS, flyttes samlingen fra laden i Ledøje til København. Flytningen gennemføres i november 1984 – januar 1985.

1985

Stukkatør Jørgen Bau og en assistent påbegynder udpakning og restaurering af KAS i pakhuset. Ca. 84% af samlingens værker er temmelig beskadigede, ca. 11% af gipserne er alvorligt ødelagte, mens 4% bliver skønnet irreparable. Restaureringen pågik indtil 2002.

1987

Klassisk arkæolog Jan Zahle ansættes som museumsinspektør i KAS på halv tid. Han nyregistrerer, katalogiserer og opstiller KAS i pakhuset. Denne udstilling af samlingen er i store træk bibeholdt til i dag. Der bliver fremstillet sokler til statuerne, så man forholdsvis nemt kan ændre dele af opstillingen.

1992

KAS modtager en deponering fra Metropolitan Museum of Art, New York af en stor gruppe romanske relieffer fra St. Gilles-du-Gard-katedralen, der optræder på Unescos liste over verdenskulturarv.

1993

KAS lægges ind under overinspektøren for Den Kongelige Maleri- og Skulptursamling på SMK.

1995

I februar 1995 genåbner KAS for publikum efter næsten 30 år i magasin.

Åbningstiden er dog kun 12 timer om ugen.

Samtidig åbner særudstillingen *Ideal og virkelighed. Mennesket i kunsten fra Alexander den Store til dronning Kleopatra* i Vestindisk Pakhus.

1997

SMK vedtager handlingsplanen *Hvad vil museet med Den kgl. Afstøbningssamling?*, der ønsker at integrere KAS mere med SMKs øvrige planer; og at styrke forskningen og formidlingen.

Planen bliver kun delvis realiseret.

KAS klassificeres som studiesamling. Åbnes 18 timer om ugen.

2000

SMK planlægger at udstille en stor del af KAS på museet i Sølvgade primært i den såkaldte skulpturgade.

Planerne afføder offentlig protest fra universitets- og museumsfolk, fordi opdelingen af samlingen vil svække den og true dens eksistens på længere sigt. Flytningen bliver ikke realiseret.

2001

Folketingets Kulturudvalg besøger KAS. SMKs direktør Allis Helleland pointerer, at driften ikke kan rummes indenfor SMKs budget: "Fremtiden for KAS afhænger af de fremtidige finanslovsbevillinger." Dette synspunkt står i modsætning til handlingsplanen fra 1997.

2001

KAS bestiller fire afstøbninger af Michelangelos værker i Firenze, så samlingen af kunstnerens skulpturer bliver næsten komplet – som det eneste sted i verden. Afstøbningerne ankommer i 2003.

Aros overdrager en stor gruppe af gipsafstøbninger til KAS.

Trods begrænset åbningstid har KAS 12.230 besøgende i 2001.

2002

Som følge af VK-regeringens sparekrav vælger direktør Allis Helleland at lukke KAS næsten fuldstændigt: Efter kun syv års åbning fyres alle medarbejdere og adgangen reduceres til 5 timer månedligt.

Hellelands dispositioner vækker debat i medierne, fagmiljøer m.m., og SMKs inspektørgruppe indgiver 19.3.2002 et mistillidsvotum mod direktøren.

2002

Foreningen Afstøbningssamlings Venner dannes i protest mod neddrøslingen af KAS og afskedigelsen af medarbejderne.

2002

Afstøbningssamlings Venner beder kulturminister Brian Mikkelsen forholde sig

til lukningen. Han svarer: "SMK har valgt at udmønte besparelserne på en sådan måde, at museets kerneområder så vidt muligt friholdes. I lyset heraf har museet valgt at lade KAS komme i anden række i forhold til samlingerne af originale kunstværker i museets hovedbygning i Sølvgade."

2003

Som protest mod lukningen af KAS arrangerer Afstøbningssamlings Venner en offentlig høring i København 6.2.2003.

Høringen vækker opsigt og får bl.a. den effekt, at SMK øger KASs åbningstid til 10 timer hver onsdag med gratis adgang.

2004

SMK ansætter en museumsinspektør med ansvar for KAS på en tre-årig kontrakt – også som følge af høringen i 2003.

2005

Afstøbningssamlings Venner udgiver debatbogen *Afstøbningssamlingen – død eller levende?*

2009

SMK ansætter kunsthistoriker Henrik Holm som museumsinspektør med ansvar for KAS i en midlertidig projektstilling.

2009-11

Kunstakademiet opretter Figurhuggerskolen, som får til huse i KASs gipsværksted i pakhuset.

Skolen uddanner figurhuggere efter klassiske principper, så de kan restaurere skulpturelle udsmykninger i parker, på pladser, på bygningsfacader m.m.

2013

En flytning af KAS til Kongens Bryghus, der i forvejen huser Kongernes Lapidarium, er på tale på foranledning af Slots- og Ejendomsstyrelsen. Planen bliver opgivet, da bryghuset er for fugtigt til gipserne.

2014

SMK fastansætter Henrik Holm som museumsinspektør med ansvar for KAS.

Ideen om at indrette Vestindisk Pakhus til en kulturinstitution, der rummer både KAS og et formidlingscenter for Danmarks kolonihistorie, begynder at tage form.

2014

SMKs direktør varsles om, at Kulturministeriet overvejer at sælge Vestindisk Pakhus.

2015

SMK Fridays rykker ind på KAS til et succesfuldt aftenarrangement.

Desværre bliver en statuette stjålet, og sagen får en del opmærksomhed i pressen. Statuetten bliver kort tid efter returneret anonymt med et undskyldende brev.

2015

Trods begrænset åbningstid på 8 timer / uge har KAS 12.300 gæster i 2015. Målt på besøgende pr. åbningstime ligger KAS på en 19. plads blandt danske kunstmuseer. Det er bedre end Davids Samling, Hirschsprungs Samling, Thorvaldsens Museum, Museum Jorn og de fleste provinsmuseer.

2016

SMKs direktør Mikkel Bogh vælger at lukke KAS helt pr. 1.3.2016 som følge af regeringens årlige 2%-sparekrav – det såkaldte omprioriteringsbidrag. Samtidig skæres samlingens inspektørstilling ned til halv tid.

2016

Som følge af nedlukningen af KAS afholder Afstøbnings-samlingens Venner for egen regning tre proteståbninger af samlingen i foråret 2016. Ved arrangementerne taler forskellige kulturpersonligheder om samlingens vigtighed.

2016

Afstøbnings-samlingens Venner beder om aktindsigt i Kulturministeriet vedr. dokumenter om KAS. Ministeriet udleverer kun kendte papirer, men meddeler dog: "Der er ikke aktuelle planer om at fraflytte Vestindisk Pakhus."

2017-18

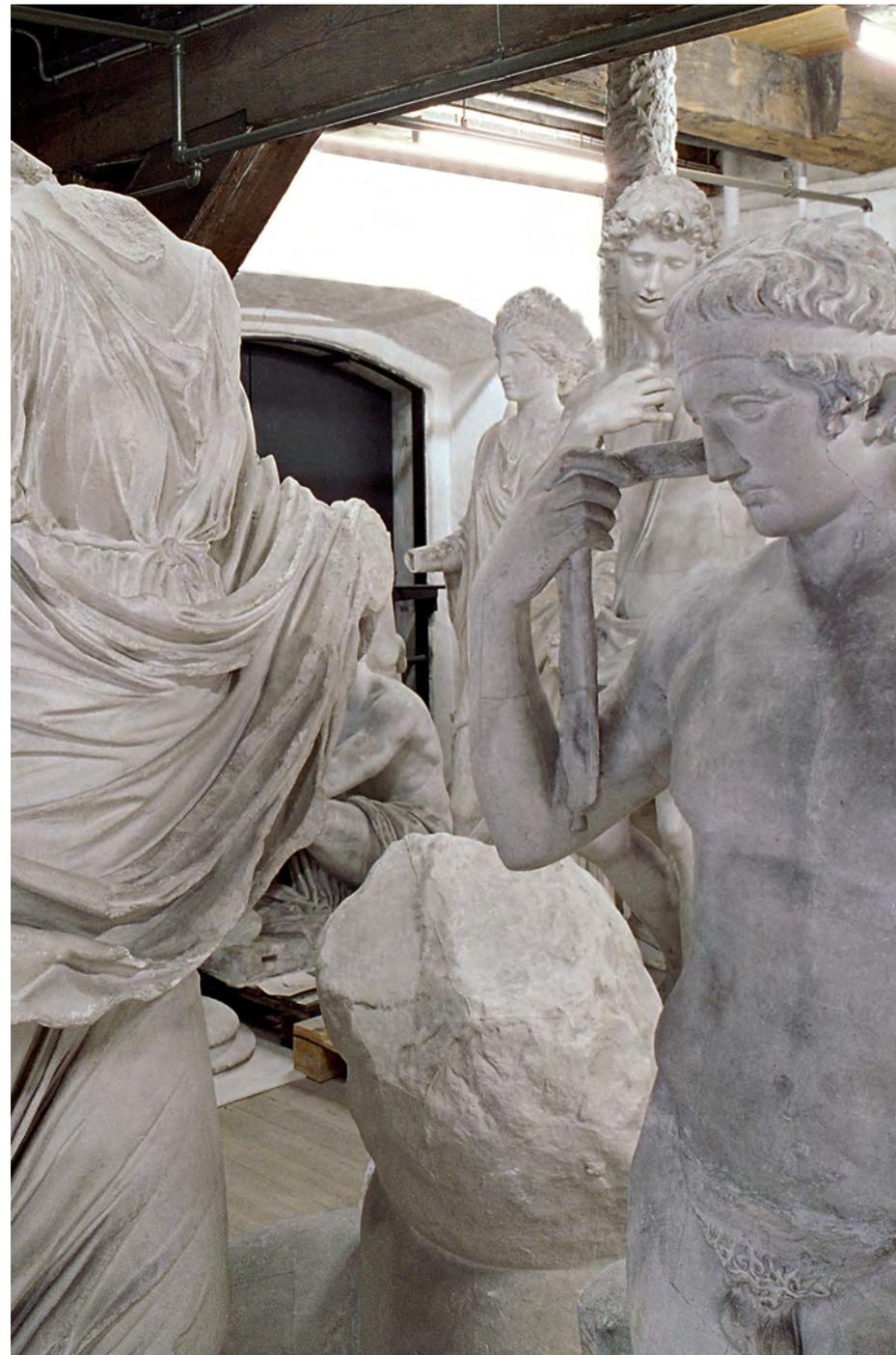
Et embedsmandsudvalg fra bl.a. Finans- og Kulturministeriet udpeger statsejendomme, der skal sælges. Kulturministeriet overvejer igen, om Vestindisk Pakhus, skal afhændes. Et salg vil indebære en meget dyr, besværlig, tidkrævende og meningsløs flytning af KAS.

2019

Ifølge uofficielle forlydender planlægger Kulturministeriet at flytte KAS til Brede Værk nord for København til mindre plads, dårligere faciliteter og uden planer eller budgetter for en genopstilling af samlingen. En flytning ville være en de facto opmagasinering og nedlukning af KAS – igen.

2020

En journalist fra Danmarks Radios *P1 Orientering* får pr. email fra Kulturministeriet oplyst, at Vestindisk Pakhus ikke længere skal sælges. Oplysningen bliver dog dementeret mundtligt af SMKs direktør i samme program.

Officiel international museumvurdering af SMK i 2002, lige efter lukningen af KAS

The future of this collection [Afstøbningssamlingen] and any possibility for further research under the auspices of the Statens Museum for Kunst, has been seriously compromised by the decision to make the staff – curatorial and others – redundant, reducing access to one day per month or by special arrangement. The Panel deplores the consequences of this decision and urges the Ministry of Culture and the Museum to do everything possible to re-appoint a curator with appropriate support, so that the educational and research potential of this internationally important collection may be developed.

The Evaluation Panel draws attention to the fact that apart from the research in progress by the former curator of the Cast Collection, whose employment has now been terminated, there is no research work of any kind currently in progress at the Statens Museum for Kunst, as far as the sculpture collections are concerned, nor has there been any in recent years.

I de forløbne 18 år siden denne evaluering er situationen blevet endnu værre ift. de parametre, SMK kritiseres for.

Officiel international museumsvurdering 1996, efter åbningen af KAS 1995

One of the most notable recent achievements of the Museum has been the installation and full opening to the public of the Royal Cast Collection [Afstøbningssamlingen], which is very distinct from the rest of the Royal Fine Arts collections in the nature of its material as well of its location. The collection has already been the subject of a publication: Ideal and Reality.

In many respects the cast collection offers some of the most fruitful possibilities for future interdisciplinary research, as well as being a resource of great educational value. These issues are fully understood by the section which has excellent proposals for the interpretation of the collection, the main problem being the distance from proper library facilities. The Museum should ensure that the custodial commitments are so arranged to permit a regular block of time for research.

Apart from the impetus provided by exhibitions, aspects of the permanent collection can also give rise to fruitful discussion within a public forum, for example the role played by casts in the reception of antiquity in the eighteenth and nineteenth centuries.

Afstøbningssamlingens Venner

Afstøbningssamlingens Venner er en forening bestående af frivillige, der arbejder for at sikre Den Kongelige Afstøbningssamlings fortsatte eksistens og skabe normale museale forhold for den.

Foreningens overordnede mål er:

- At den offentlige samling åbnes for offentligheden
- At samlingen forbliver i Vestindisk Pakhus
- At der ansættes personale til at drive samlingen
- At samlingen får mere plads ved at inddrage flere af pakhuses etager

Afstøbningssamlingens Venner blev dannet i 2002 i protest mod SMKs lukning af samlingen og fyringen af personalet.

Foreningen tæller p.t. ca. 870 medlemmer samt 22 kulturinstitutioner i ind- og udland.

På hjemmesiden gipsen.dk findes uddybende information, der giver en god indsigt i, hvad Afstøbningssamlingen er, og hvorfor vi har brug for den, snarere end at gemme den væk.

Bestyrelse

Ernst Jonas Bencard (formand), ernstjonas@bencard.dk

Rune Frederiksen (sekretær), runfrederik@gmail.com

Christel Tvedegaard Lund

Vinnie Nørskov

Nikoline Sauer Petersen

Jan Zahle

www.gipsen.dk

www.facebook.com/afstobningssamlingensvenner

gipsensvenner@gmail.com

Fotos: Jens Lindhe

Layout: Rine Rodin

Tekster: Ernst Jonas Bencard og Rune Frederiksen

Udgivet af Afstøbningssamlingens Venner 2020

